

DE CANCRI IN

mamillis foeminarum contin-
gentis curatione.

CAP. III.

CAncri foeminis maximè accidunt, iis præsertim, quæ aut natura, aut electione steriles sunt, cujusmodi sunt moniales, aut alias continentes mulieres quæ cœlibem vitam agunt: accidunt etiam & viris, sed id rariùs. Horum autem curatio digna nobis visa est, quam hoc in libro scriberemus, quando iis, qui rectè noverint, facilior multo est, quàm antiqui auctores credidere. Unde illud omnibus ferè nostri temporis medicis passim decantatur: cancrum occultum non curari omnino. quod si curandus sit, palliativa quam vocant, curatione utendum censent; non autem abscindendum esse. id quod si de cancro exulcerato præciperetur, rectè quidem dictum fuisset; namque hujusmodi cancris exulceratis, palliativa tantum curatio confert. Namque aliter si curentur, maturius, & certius omnino periculum timeri necesse est; adhibitis enim medicamentis, celerius multo corrodi, absumique solent, maximè si corrosiva admoveantur remedia, aut quovis modo sanguinem ex illis effun-

effundi contingat: cæteros verò qui ulcerati non sunt, curare non ita difficile est, atque isti opinantur, qui nullam cancerorum omnino curationem describunt, aut præcipiunt; neque quomodo extrahi possint dicunt, cum tamen extrahi omnino integri, sine ullo periculo, possint, quantumvis magnos esse contingat. Quæ autem ab auctoribus curatione cancerorum omnium præcipitur, cuius omnis circa resolutionem intentio est, ea inefficax omnino est, quam nos sæpissimè vanam experti sumus, quantumvis diligentes in ea paranda, variisque resolutivis exercenda, fuerimus; qualia remedia & à Vigone, & à Celso, Guidone, aliisque auctoribus præcipiuntur. Quam ob rem quemadmodum huiusmodi cancri, citra noxam, & extrahi, & curari omnino possint, communis utilitatis causa scribere placuit. Ea autem brevissima agendi ratio est, quam docebimus: primùm de curatione integra cancerorum, qui exulcerati non sunt: deinde etiam eorum, qui exulcerati fuerint, optima palliativa cura differemus, qua nos plures viros, & fœminas diu produximus, atque ne ea causa perirent, cavimus diligenter, imprimisque hominem quendam sacerdotem ultra vigesimum etiam annum hoc curationis genere

re ita conservavimus, ut antequàm diem clauderet extremum, omnino sanus esset obiit autem annorum plusquàm 80. Principio hujus affectionis signa certissima ipsorum cancrorum incrementa sunt; ea enim primum producta, ciceris magnitudinem non superant: uno autem, atque altero, & pluribus etiam annis grandiora, & ad tactum duriora fiunt.

Sunt & alia signa ab auctoribus tradita quæ ex ipsis libris petere licebit.

Galeno
4. metho. Cel-
so pró-
prio ca-
pite.

Igitur ubi cancrum excindere volumus, ipsum in primis affectum corpus purgatione præparasse oportuerit sirupis, per quatuor, aut quinque dies exhibitis, quorum ad atram, aut adustam bilem concoquendam probata natura sit (ex his enim humoribus malum hoc enascitur ac coalescit) deinde purgatio est adhibenda, quæ cum affectione. & hominis natura optimè convenire judicabitur. Tertia à purgatione die, secunda, aut tertia hora à prandio duorum ovorum vitelli unà cum albo probè agitata sunt: addito si placuerit rosaceo modico. Præsto etiam erit magna lichinorum copia ex tenuissima lini stupa comparatorum; præterea, & pulvisculi cum vitta, quinque digitos lata, & gausapis quoque bona pars paretur, atque etiam acus femoribus consuendis idonea, cum
fatis

fatis
verè
citra
tem
chia
con
dun
hon
tine
flex
à ci
tem
Car
tur
lam
ipfa
fuer
iis r
dati
rit,
hen
cula
ape
deit
mo
me
gui
loc
con
tin
tere

fatis tenaci filo, eodemque duplo: ipse
 verò homo, aut in pulvinis, aut in cul-
 citra resupinus collocetur: utrinque au-
 tem duo alii homines sint, qui illius bra-
 chia firmiter contineant: ne ipse sibi,
 contra nitendo, impedimento esse possit,
 dum curatur. Chirurgus verò immineat
 hominisque crura suis ipse cruribus con-
 tineat, genibus supra culcitram ipsam
 flexis, & firmis: homo autem superiori,
 à cingulo, parte nudus esto: linteum au-
 tem utrinque sit, quo sanguis defluat.
 Cancer autem ipse manu apprehenda-
 tur, qui si contra ipsius mammæ papil-
 lam erit, sapienter est divertendus, ne
 ipsa pereat excisa. quod si versus axillam
 fuerit, divertendus etiam est, ne quid ex
 iis musculis, qui ex axilla oriuntur, læ-
 datur. ubi verò ita rectè constitutus fue-
 rit, manúque sinistra firmiter compre-
 hensus, tantum cutis acutissima nova-
 cula aperiatur, quantus cancer ipse est.
 apertio autem in longitudinem fiat,
 deinde ex altero canceri latere, caro com-
 mota abscindatur, & separetur: ita ta-
 men ut cancer non feriat. quod si san-
 guis erumpat, globulo ex bombyce facto
 locus opplendus est: quem, si id fieri
 conveniat, alter eorum qui brachia con-
 tinent, digito comprimat, atque ex al-
 tero etiam latere carnem à cancro sepa-
 ret.

ret. hæc autem operatio celerrimam Chirurghi postulat expeditionem, cum summa tamen diligentia, ac sedulitate, atque maturitate conjunctam, ne quid temere peccatum sit. Ubi autem utrinque cancer detectus, à carneque separatus sit, acu, filoque medius transfigitur, filumque ipsum alteri filo innodatum, alicui eorum qui adsunt committatur, à quo contentè sublata manu tenendum est, atque hinc & hinc contra eam partem, qua Chirurgus secat, divertendum. ubi verò ex utroque latere probè fuerit à cætera carne cancer separatus, inferiori ex parte penitus est abscindendum, idque quam fieri possit expeditissimè, digitis admotis, ut totus cancer abscindi sentiat, nihilque ex eo penitus relinquere: hoc verò commodissimè fieri solet gladiolo illo, quo Italici chirurgi ad tumores aperiendos utuntur, cujus figura scarificatorio gladiolo persimilis est: aciem autem utrinque acutam habet; utendum autem curva acie, cuspideque acutissima; namque illa pars commodius ea quæ inferiora sunt resecat, idque nullo erumpentis sanguinis, aut alterius rei nocumento fit. adeò autem celerem operationem esse volumus, ut plus in trahendo cancro, filoque colligando, quàm in eodem penitus eruendo moræ sit:

nam-

nam
pler
deb
quã
ctur
intu
dun
dun
rint
dilig
ovo
miu
que
nim
pon
tinè
ben
gest
stro
mu
effic
fit,
nim
tim
ipsu
ca n
rit,
con
balt
vul
bit

namque hujusmodi abscissiones fæminis
 plerunque contingunt ; quibus natura
 debilior , animusque magis dejectus
 quàm viris est. Cùm abscissum extra-
 ctumque penitus fuerit , ne quid ex eo
 intus reliqui sit , diligenter est perviden-
 dum , adeò autem durum est , ut metuen-
 dum hoc rarò sit. Hæc ubi expedita fue-
 rint , sanguis omnis qui in vulnere fuit ,
 diligenter abstergetur , ac mox lichini
 ovo intincti indantur ; ita tamen ne ni-
 mium compressi dolorem augeant : ne-
 que enim totus locus opplendus densa
 nimis lichinorum inculcatione est. im-
 ponendæ autem stupæ eodem ovo in-
 tinctæ , pulvillique , & vittæ sunt adhi-
 bendæ. Postero verò die eadem hora di-
 gestivo curabitur , aut balsamo illo no-
 stro , cujus magna ad concoquendum ,
 mundandum , carnemque inducendam ,
 efficientia est ; id pluma leviter un-
 gendo fit , additis etiam filis siccis , non tamen
 nimium compressis , ut caro ipsa paula-
 tim coalescat , & sese committat : circa
 ipsum verò vulnus , superque , atque cir-
 ca mammam , defensivum addi oportue-
 rit , ex rosaceo , cera , & bolo armenico
 confectum. ejus autem quod diximus
 balsami usu quam citissimè emundabitur
 vulnus , caroque inducetur , atque sana-
 bitur. Super balsamum autem empla-
 strum

strum basilicon, lino extensum imponimus. tandem ubi satis jam inductæ carnis erit, cicatrix filis siccis impositoque basilico, aut leonato dicto emplastro procurabitur, aut ex gummi elemii emplastro composito: quodcunque autem sit, sæpius per diem abstergendum. exulceratis autem cancris nulla alia præter palliativam curatio est: nam quidquid adhibueris, vehementer nocueris. nostra autem in hoc genere huiusmodi curandi ratio est, ut qui hoc malo infestatur, certis quibus commodum videtur temporibus, in anno purgetur; deinde per singulos menses binis aut ternis pillulis atrabilem purgantibus utatur noctu sub ipsum cubandi tempus; cæ autem aut ex fumaria commodissimæ sunt, aut ex helleboro, aut lapide lazuli, aut epithimo, aut fætidæ, aut eæ quæ ex nitro ab Alexandro Traliano descriptæ sunt; his enim corpus purum conservatur, humorque ipse minuitur, potius quàm augetur. In vulnere autem ipso unguentum pompholigos ponimus, aut illud quod à Joanne Vigone in antidotario describitur. hoc in lino extenso sine filis utimur, namque fila etiam nocere deprehendimus: etenim si vulneri tenacius adhæreant; sanguinem eliciunt, isque sanguis nocumentum adfert. Porro quod proba-

prob
semp

R. C

S

ungu

su

vi

ba

lit

pl

tu

ca

C

vide

in co

duce

duas

plun

in ho

Q

pariz

est,

adno

quivo

borun

probatissimum in hoc unguentum nobis
semper fuit, illud in primis est.

℞. Olei rosati, olei omphacini ana ℥ ℥.

Sepi hircini & vitulini, unguenti rosati
unguenti populconis ana ℥ ij. ℥.

succi solatri & succi plantaginis, succi
acetosæ ana ℥ j. ℥.

vini granatorum ℥ ij. ℥.

bulliant omnia lento igne usque ad consum-
ptionem succorum & vini; & postea
colentur: addatur cerusæ ℥ ij. ℥.

lithargyrii ℥ v.

plumbi usti, antimoniæ ana ℥ x.

tutiæ Alexandrinæ ℥ j. ℥.

camphoræ secundum artem trituratæ ℥ j.

Ceræ albæ q. s. & fiat unguentum molle,
videlicet liquefacta cera, cum oleis &
in colatura ponantur reliqua mineralia,
ducendo corpus ipsum unguenti per
duas horas cum pistello in mortario
plumbeo, atque hoc optimum omnium
in hoc genere medicamentorum est.

ANNOTATIO.

Quod universo corpori est elephantiasis, id
parti corporis seu particulari membro cancer
est, ut Galenus ait secundo ad Glauconem.
adnotandum est canceri nomen medicis esse æ-
quivocum, seu homonymon; atque ad duo mor-
borum genera extendi, nempe ad cancrosum
tumo-

tumorem, tam in summa corporis parte hærentem, quàm in penitioribus, & latentibus corporis partibus, & ad cancrum ulceratum. de utroque agit hoc capite auctor; cum uterque affectus ex atra bile, seu melancholico humore gignatur, tali videlicet succo, cujusmodi est sex in vino, & amurca in oleo, ut decimo quarto therapeutices Galenus ait.

Cancris foeminis] Ita Celsus libro quinto: verùm & viris accidunt cancri; quibus potissimum per mariscas assuetæ purgationes suppressæ sunt, ut annotavit Galenus secundo ad Glauconem.

Unde illud] Mirari subit, quo pacto curationes utriusq; cancri, ulcerati & non ulcerati, hic mutet auctor: etenim ulcerati cancri hanc chirurgiam, & excisionem postulant, alii non ita, ut nos docuit Hippoc. lib. 6. aphoris. aphoris. 38. Cancros, inquit, occultos omnes melius est non curare: curati enim sæpius pereunt; non curati verò longiùs perdurant. præter auctoritatem experientia est, nam, ut Galenus ait in Commentario; compertum est omnes, qui hujusmodi cancos sectione aut ustione curare tentarunt, illos magis irritasse, & brevi homines interemisse. An ne novos, & incipientes cancos in summaque corporis superficie hærentes curat sectione auctor? quod permittit Avicennas, & ante eum Galenus; abditos verò non curat.

Cura palliativa] Palliativam curationem

nem v
terdun
necessi
Adno
tertio
in inte
theæ d
Na
occulti
tatem l
Qu
rum]
pelli, n
malign
media;
tur, ex
Igit
cri cura
lém cor
verbis p
inquit,
rare au
per purg
bit: ubi
vis, sic
sanguin
premen
his crass
similite
cuit, u
vetera i

nem vocat, qua dolori occurrimus: nam interdum neglecta causa ad accidens se convertit necessitate coactus medicus (ut ait Galenus.)

Adnotare volui, quod Paulus tradit libro tertio, capite 67. utendum esse mitigatoriis in interno corporis cancro, ut malva, & altheæ decocto.

Namque huiusmodi cancris] Solùm de occultis cancris, in abditoque latentibus veritatem habet, ut infra docebitur.

Quæ ab auctoribus curatio cancrorum] Nam propter succi crassitiem, nec repelli, nec discuti potest, tantaque est eius vitii malignitas, ut mitiora planè contemnat remedia; vehementioribus, veluti lardo, irritetur, excandescat, atque efferatur.

Igitur ubi cancrum] Docet auctor cancri curationem, quæ per chirurgiam fit; qualem concessit Galenus 14. methodi, ut suis verbis probabitur, quæ subjiciemus. Ceterùm, inquit, si quando Cancrum per chirurgiam curare audebis; cœpisse quidem ab evacuando per purgationem melancholico humore oportebit: ubi verò totum quod vitiatum est, excideris, sic ut nulla supersit radix, secus effluere sanguinem nec properè eum inhibebis: imò premendo potius vicinas partes, exprimes ex his crassiorem sanguinem: mox aliis ulceribus similiter curabis. hæc ex Galeno adducere placuit, ut cognoscat lector, quàm ad amissim vetera in usum revocet auctor.

Exul-

Exulceratis cancris] Diximus de can-
 eris, qui sine ulcere molestant. non alienum
 fuerit, si notas hujus in memoriam revocemus
 in cancro ulcerato præter dolorem, duritiem,
 tumoremque ulcera erosa, ac inæqualia con-
 spiciuntur; plurima ex parte sordida labris tu-
 midis, aspectu horrenda, & concreta humo-
 rum colluvie ingrata: hæc medicamentis le-
 nire studet. Nos omnes scopos ita perstringe-
 mus; In primis epithymo humorem melanco-
 licum vacuato, id est, leniter purgato. Si
 ætas, viresque permittunt, sanguinem mittito:
 deinde medicamentis atram bilem purganti-
 bus, lenibus, mox validioribus utitor: victus
 tenuis esto, quique à melancholico succo lon-
 gissimè absit: loco affectò solani succum, aut
 medicamentum ex pompholyge adhibeto.

R. Olei rosacei] Medicamento hoc contra
 Achoras Apollonii auctoritate utitur Gale-
 nus, libro primo χ τόπος: à Theodorico ve-
 rò, in cancris usurpatum, unde auctor in suum
 usum convertit.

DE VULNERIBUS

ventris & partium ejus, cum pe-
 netratione & citra.

CAP. IV.

Quæcunque in ventre vulnera fiunt,
 quæ tamen non penetrant, neque
 contenta in ipso membra non lædunt;
 ea